

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Макъ-



Бэдзэогъум и 27-р — Адыгейм
къэралыгъо гъэпсыкіэ иэ зыхъугъэ Маф

1923-рэ ильесым
пъэтхапэм
къыштегъэжъягъэу къыдэкы

№ 167 (22616)

2022-рэ ильес

ГЪУБДЖ

ЮНЫГЪОМ и 13

ОСЭГЭНЭФАГЪЭ ИЭП
къыхэтэутыгъэхэр ыккі
нэмикі къэбархэр тисайт
ижъугъотәштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаем и Правительствэ иғъэзет

Къумпыл Мурат Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу хадзыжыгъ



Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо Совет — Хасэм
иунашъу

Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо Совет — Хасэм
идепутатхэм Адыгэ Республикэм
и Лышъхъэ зэрэхадзыгъэм ехыллагъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
иунашъо ешы:

1. Къумпыл Мурат Къэралбый ыкъор Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу хэдзыгъэнэу.
2. Мы унашъор Урысые Федерацием и Президент фэйхэхыгъэнэу.
3. Официальне къызыхаутырэ мафэм щыублагъэу мы унашъом къуачэ иэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЭР
къ. Миекъуапэ,
Юныгъом и 11, 2022-рэ ильес
N 286

Юныгъом и 11-м, хэдзынхэр Урысыем исубъектхэм зыщащиюгъэхэ мафэм, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм ия XIV-рэ зэхэсигъо Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ щыхадзыжыгъ.

Іофхабзэм хэлэжъагъэх УФ-м и Президент и Полномочнэ Лышъхъо Къыблэ Федеральнэ шъольырым щыіэ Владимир Устиновыр, Абхъаз Республикэм и Президентэу Бжания Аслан, Къэрэщэ-Щэрджэс Республикэм ипащэу Рашид Темрезовыр, Адыгейим и Президентыгъэу Джарымэ Аслъан, и Лышъхъагъэу Тхъакуышынэ Аслъан, УФ-м и

Общественнэ палатэ хэтэу, УФ-м йовшэнымкэ и Лышъхъэу Мэц-бэшэ Исхъакъ.

Джащ фэдэу АР-м и Лышъхъэ зыыхадзыжыщт зэхэсигъом хэлэжъагъэх гүнэгъу Краснодар краим игубернатор и Администрации ипащэ игуадэзу Игорь Чагаевыр, Темир Осетием —

(Икъех я 2-рэ нэкъуб. ит).



Къумпыл Мурат Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу хадзыжыгъ



(Икъух.)

Аланием и Премьер-министрэу Борис Джанаевыр, Чечэн Республикэм и Правительствэ и Тхъаматэу Муслим Хучиевыр, Ингуш Республикэм и Премьер-министрэу Владимир Сластениныр, Астраханска хэкум и Правительствэ и Тхъаматэу Олег Князевыр, Дагыстан Республикэм и Премьер-министрэ игудээу Мурат Казиевыр, Волгоградска хэкум и губернатор игудээу Василий Ивановыр, Къэбэртэе-Бэлькъар Республикэм и Лышъхъэ и Администрации ипащэу Мухамед Кодзоковыр, Къалмык Республика и Лышъхъэ и Администрации ипащэу Чингиз Бериковыр, УФ-м и Федеральна Зэлукъ и сенаторхэр, Къэралыгъо Думэм идепутатхэр, хэбзэ гъэцкъялко органхэм, муниципална образованиех япащэхэр, нэмыххэр. Зэхсыгъор зерищаг АР-м и Парламент и Тхъаматэу Владимир Нарожнэм.

УФ-м и Президент и Полномочнэ лыкъло Къыблэ Федеральна шольтырым щылэ Владимир Устиновым зэхсыгъом пэублэ пасльэ къышишыгъ. Федеральна хэбзэгъэуцугъэм диштэу, 2022-рэ ильэс им ишьхъэу мазэ и 19-м УФ-м и Президентэу Владимир Путиным АР-м и Лышъхъэ хъунымкъе кандидатурищ къызэргъэлэгъуагъэр аш агу къыгъэ-къижыгъ. УФ-м и Президент итхыгъэу АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэ фэгъэзагъэм ар къеджагъ.

Кандидатуруэ зыцэ къыриуагъехэр АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу, ООО-у «ЖилМонтажСервис» зыфилорэм иорист-упчлэжэгъо Евгений Груниныр, АР-м и Лышъхъэу Къумпыл Мурат ыкъи АР-м и Парламент хэбзэгъэуцунымкъе, законностымкъе ыкъи чылээ зыгъэорышлэжэгъицэх яофхэм.

Къэ и Комитет ипащэу Александр Лобода.

УФ-м и Президент и Полномочнэ лыкъло Адыгэим и Парламент идепутатхэм закыфигъазээ, шылпъягъэ хэльэу, республикэм щылсэухэр яшьонгионьгъехэр къыдалытээ кандидатурэхэм ахэдэнхэм зэрэштигъуагъэр къыуагъ. Нэүжим зикандидатура къагъэлэгъуагъехэр къэгъуагъехэр, яоф зэршлэшт программэу къагъэхазыгъуагъэм нэлиас афашигъэх.

Джащ фэдэу политическэ партие зэфэшхъафхэм яфракциеу Къэралыгъо Советын — Хасэм хэтхэм япащэхэр къэгъуагъехэр. Зикандидатура къагъэлэгъуагъехэм лъэныкъоу зыфгъэзагъэхэм хэшьхъышко зэрафырлээр къыхагъэшыгъ, ильэситфим республикэм ипещагъэ, ежыри икоманди пшьэрлээу ялхэр зэрэхпърашишьущтээр къэзигъэлэгъэгъо. Къумпыл Мурат амакъяхэр фатыхэм нахьшюу зэрлэйтэр къылагъэлэгъигъ.

Аш ыуж шьэф шыкъим тетэу зэхашэгъэ мэкъетынным Парламентын идепутат нэгжирэ 49-мэ зэкъеми аш зэрэдьрагьаштэрэр къыгъэлэгъуагъ. Аш тетэу Къумпыл Мурат ятлонэрэу Адыгэ Республика и Лышъхъэ йенатэ ыагъэхажыгъ.

Мы мэфэ дэдэм аш фэгъэхыгъэ зэхахъэр щылагъ. Ари Парламентын и Тхъаматэу Владимир Нарожнэм зэрищагъ. Йиэрэшлээ республикэм ипащэу хадзыгъигъэ Къумпыл Мурат тхъэлтэнэ ытынэу къыригъэблэгъагъ. Республика икъэралыгъуабзэх урсызбээрэ адьгабзэмрэлэ ар къыуагъ. Аш ыуж, законым зэритим тетэу, Адыгэим и Конституции итекст, ибыракъ ыкъи итамыгъэ ратыгъэх, АР-м и Лышъхъэ зэрэхуагъэр къэзыгъуатырэ тхылтыр фагъэшшошагъ.

Инаугурацием къеклопагъехэм ашыщхэри къэгъуагъехэр. Зэкъемэ аш ауди Къумпыл Мурат къыфэгушуагъ Владимир Устиновыр.

— Депутатхэм зэдаштэу Къумпыл Мурат амакъяхэр фатыхъэх. Аш ежыри икоманди яофшэн осэшхо къызэрэфашыгъэр къегъэльагъо. Ильэситфим зэшхъогъэ хъульэр маклэп. Къумпыл Мурат яофыгъо постэумэ адэлжээн зэрильэкъытэр а уахьтэм къыгъэлэгъуагъ. Адыгэим хэхъонигъехэр езыгъешын амалыбэ ил. Ахэр тапэкъи гъэфедагъэ зэрэхуагъын сицихъэ тель, — **къыуагъ Полномочнэ лыкълом.**

Аш ыуж Къумпыл Мурат къыфэгушуагъехэр Ахбъаз Республика и Президентэу Бжания Аслан, Къэрэшэ-Щэрджэс Республика ипащэу Рашид Темрезовыр, УФ-м Федерациихэмкъе и Совет Краснодар краимкъе исенаторэу Владимир Бекетовыр.

УФ-м и Общественнэ палатэ хэтэу, зэльашлэрэ тхакло, УФ-м юфшэнимкъе и Лышъхъэу Мэшбэшэ Исхъякъ ыпэррапшэу ежь ышьхъэкъе къыфэгушуагъ, Къумпыл Мурат пшьэрлээр илэнэтэ къыфигъэуцурэр хэзыгъэ имылэу зэригэцкъяштыр, цыфхэм ягүгэ къызэрэгъэшьпкъэжьшьущтэр ахуяхьтэм къызэригъэлэгъуагъэр къыхигъэшыгъ, тапэкъи аш тетэу яофшэн лыгъэхэлтэн амал илэнэу къыфэлэгъуагъ. Нэүжим аш Адыгэим и Лышъхъэу Шъэумэн Хъазрэт къызящыфэгушшорэ тхыгъэр Къумпыл Мурат къыритыжыгъ.

Зэкъемэ ауж Къумпыл Мурат гүшүээр зештэм, АР-м и Парламент идепутатхэу цыхъэ кыфаши джыри зэ зыма-къяшэр фэзитыгъэхэм, къэгъуагъэу, дэхабэ кыфэзийшыгъэхэм «тхъашуе-гъэлэсэу» къариуагъ.

— Сэргэ шъуашэ, аш даклоиши шъэдэкъыжышко сапашхъэ къыреgeуцо джыри зэ мы йенатэ сизэрэуагъэхажыгъэм. Зэкъемэ аш ауди сирэзэнгъэ фэзгэзэмэ сшойгъу Урсые Федераццием и Президентэу Владимир Путиным къячэе къыситэу ильэситфим къотэгъу къызэрэсфэхуягъэм, ятлонэрэ пълъэмкъи сикандидатура къызэрэгъэлэгъуагъэм афэш. Адыгэим щылсэурэ цыф лъэлкъ эзэфшхъафыбзу цыхъэ къысфэзьшыхэрэм, республикэм зыгу фэузхэрэм, аш хэхъонигъехэр ышынхэм пae тапэкъи ѹллыгъэту хуунхэм фэхъазырхэм сафэрэз. Зэкъемэ цыхъэ къысфэшьшыгъ, аш къэзгъэшьшыпкъэжынэу сихъязыр, — **къыуагъ Къумпыл Мурат.**

Лъэнэхъо зэфэшхъафыбэхэмкъе республикэм хэпшыкъиэу хэхъонигъехэр зэришыгъэхэр Лышъхъэу къыхигъэшыгъ. Зэхъокыныгъэшьхэр цыфхэм альэгъух, тапэкъи ахэм къяжх.

— Тапэкъи аш тызэдэлэжээ тъдэлжэшт. Адыгэим щылсэухэрэ зээзылхырэ зыкъыныгъэр, зэдэлжэжынр, яоф эхъижъацээ, ти Родинэ тафэшылкъян шэншүхэр тиэзүйтэлхэу ѹлф зэдэштэшт. Тиреспубликэ щылэкъэшлү иллынм, бизнесым зиушомбгүннэ, гъэлэфылэ чылээ дах хъунхэм, ильэс къес хэхъонигъехэр ышынхэм къячэу тиэз зэкэ тхъылэшт, — **къызэфихысыжыгъ Къумпыл Мурат.**

Къумпыл Мурат Адыгэ Республика и Лышъхъэу зэрэхадзыжыгъэм фэш «Адыгэ макъэм» щылажьхэрэмкъи тыфэгушшо! Псауныгъэ пытэ илэу, гүхэль пстэури къыдэхъоу, итетыгъо къыхъэу, бэгъашлэ хуунэу тыфэлэло!

ХҮҮТ Нэфсэт.
Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.



АР-м и министрэхэм я Кабинет ишьшэрилхъэр къыгъэтлыгъэх

АР-м и Конституции ия 89-рэ статья иапэрэ пункт, АР-м ихэбзэгъэуцугъэ 1996-рэ ильэс им ичээпүогу мазэ и 1-м къидэгъигъэм ия 20-рэ статья адиштэу АР-м и Лышъхъэ зэрэхадзыжыгъэм фэш АР-м и министрэхэм я Кабинет ишьшэрилхъэр къыгъэтлыгъигъэх.

Аш фэгъэхыгъэ унашьом къэтхагъ АР-м и Презьер-министрэ илэнэтэ зыгъэцкъяхэр Къэрэшэ Анзаур.

АР-м и министрэхэм я Кабинет икъялхъэр зэхажэжыфэхэр мы Кабинетын ишьшэрилхъэр гъэцкъяштыгох.

Лытэнэгъэ зыфэтшии Мурат Къэралбый ыкъор!

Адыгэ Республика и Лышъхъэу къыкъэлхыкъорэ чэзүумкъе узэрэхадзыгъэм пae Адыгэ Республика инахъяжхъэм я Совет гүфэбэнэгъэ хэльэу къылфэгушшо! Урсые къэралыгъо ипащэ, партиеу «Единэ Россиям», Адыгэим щылсэурэ цыф лъэлкъ эзэфшхъафхэм о пшьхъэки, улгъусэхуу къыбдэлжэхэрэмкъи республикэм иэкономикэ, икултурэ, исоциална лъэныкъо яхэхнонгъэлэгъэ яофэу шьушлагъэм къыкъэлхыгъ а цыхъэшхуу къылфашыгъээр.

Адыгэ Республика и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэм, зэкэ депутатхэм, цыф лъэлкъыбэхэм ялхыкъохэу тиреспубликэ щылсэухэрээм яшьонигъэлэгъэ ахэлээр Къумпыл Мурат Къэралбый ыкъор эм амакъэ зэрэфатыгъэм пae тызэрафэрэзэр къэтэло. Къыблэ Федеральна шольтырым ипащэу Владимир Устиновым, Республика и Президентэу Бжания Аслан ыкъи Къыблэ, Темыр Кавказ федеральна шольтырыхэм ялхыкъохэу Урсынешхом

изыкъыныгъэ къэзигъэлэгъуагъэхэм, тигушуагъо къыдэдээзигъэхэм тигуу къыдэштэу тызэрафэрэзэр къэтэло.

Непэ гъэлсын яофшэнир лъэкъяатэ, аш дакло Адыгэим къэралыгъо гъэлсынкъе илэ зыхъуагъэ ильэс 100-м къякъоцл щагъэлэгъэхэр агъэлжэхъ. Нафэу зэрэштымкъе, аш фэдэ гъэхъягъэхэм къынгъо горэхэри къадаклох.

Лытэнэгъэ зыфэтшии Мурат Къэралбый ыкъор, оптышхуу уилэ, уилэгээсэнгъэ ин, яофшэнимкъе гүетынгъэшхуу пхэлтэйм шьуагъэлхээ а яофыгъохэр зэкэ зэшхъогъэ зэрэхуагъэрэ, Адыгэим ихэхъонигъэ джыри нахь зыкъызэриэтийтм тицхъэ тель.

Псауныгъэ пытэ, щылэкъэшлэу уилэнэу, Адыгэимэ Урсынэм джыри нахь зэтэгээпсихъагъэ хъунхэм епхыгъэ уигухэлхэр зэкэ къыбдэхъунхэу пфэтэло!

Гъукъэл Нурбай.
Адыгэ Республика инахъяжхъэм я Совет и Тхъамат.

Зэкъошныгъэм иғъогухэмкіэ

Гуфаклохэм яджэныкъо машло клюсэцтэп

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Кумпыл Мурат ыкы Абхазым и Президентэу Аслан Бжания Абхазым игуфаклохэм ясаугъэт къэгъагъехэр кэльяральхъагъэх.

Абхазым ишхъафитынгъэз фэбанэхээ Адыгэим щыщ гуфаклохэу лышхъуҗэу фэхъагъэхэм ясаугъэт зэхэтэу «Дзэклым ипсынекъечь» зыфиорэр Мыекъуапе къызыщызэуахыгъэр ильэс заулэ хъуѓэх.

Тарихъым инэклюбгъохэр

1992-рэ ильэсийм Грузиенэр Абхазымрэ язэфыщытыкъехэр хэпшыкъеу къеыхыгъэх. Абхазым и Ашьэрэ Советэе Грузиен ипащхэмрэ зэмвэзэхэу къуачэкэ зэлцууцгъэх. Грузиен идээхэр Абхазым заокэ зэххэхэм машло зыкниетыгъ. Грузиен заом зэрэкигъэстэрэм фэш Тэмир Кавказым щыгсэурэ шъольырхэм ягуфаклохэр Абхазым къоуцаагъэх.

Заом къызыдихыгъэ тхъамыкъагъохэм къаҳакъеу нэбгыре минишээ пчагъагъехэм посүпэ ямылжъеу ашъхэе раххыжъэхыгъ — зыдэкштхэр амшылэу. 1992 — 1993-рэ ильэсхэм Абхазым щыкъогъэ заом абхазхэр, грузинхэр, нэмыкль эпкъхэр хэцагъэх хъуѓэх.

Адыгэим щыщ гуфаклохэр япчагъэкэ 200 фэдиз хъухэе зээ хыльзэм хэлжагъэх. Абхазым ишхъафитынгъэз фэбанэхээ нэбгыри 10 лышхъуҗэу зэрэфхэгъэр тщигъупшэрэх.

Абхазым лышхъуҗэуныгъэ щызезыхыгъехэм орденхэр, медальхэр къафагъэшшошагъэх.



Пасын щыэ генералхэу Александр Дорофеевым, Юрий Щепиним, Юрий Колягиним, Адыгэ Республика м иветранхэм я Совет итхаматэу, запасын щыэ полковникэу Къаджэ Асплан, Афганистан дээ къулыкъур щызыкъыгъэу, запасын щыэ майорору Александр Яцевым, фэшхъафхэм ныбжыкъехэр, гуфаклохэр алыгъагъэх. Псэ зыпти зэдэгүшүлгэхэр гум шукъе къызэринэжкыщтхэр Абхазым истудентхэм тизэдэгүшүлгэхүү щыхагъеунэфыкъигъ. Зэлукъэгүум зэфиагъэхэм нэпэөппль сурэтхэр атырахыгъэх.

Абхаз гуфаклохэм я Союз итхаматэу Къуиже Къэпльян хэбзэ къулыкъушэхэм адярье зэхъынгъэхэмкэ ыкы къэбар жуѓгээм иамалхэмкэ и Комитет итхаматэу Шхъэлэхъо Аскэр ветранхэм, гуфаклохэм, студентхэм язэлукъэгъум мэхъэнэ ин илэу ылтыгъагъ. За-

Бээр псэм щыщ

Гуманитар уштынхэмкэ Адыгэ Республика институтэу Къэрэшэ Тэмбот ыцэ зыхырэм щыкъогъэ пчыхъэзэхахъэм Адыгэим и Лышхъэу Кумпыл Мурат, Абхазым и Президентэу Аслан Бжания къышигъулашгъагъэх.

Абхазымрэ Адыгэимрэ язэфыщытыкъехэр гээгэтигъэнхэм, шэжжым эхылгэгээ юфхэр щылэнгъэм щылтыгъэктэгъэнхэм афэш лээжхэм зээпхынгъэхэм пчунгъэе мэхъянау ялэр Кумпыл Мурат хильтээнэфыкъигъ.

Шукъеблагъэх Абхазым, туу гээхуягъэу тээзэлукъэшт. Зыгээпсэфылэ дэгдүхэр тиэх, — къылаагъ Аслан Бжания.

Бээр псэм зэрэхыгъэе шыкъэхэм къытегущылашгъэхэм уядэ-Лункэ гээшлэгъонэу щытыгъ. Гуманитар уштынхэмкэ Адыгэ Республика институтэм ипашу, шэнэгээлэхэу Лышхъу Адам зэхахъэм къышилтагъэр маклэл. Адыгэ Республика и Парламент иапэрэ Тхъаматэу А. Лышхъу тиеспублика имызакъо, Абхазым шукъе щашэ. Грузиер заокэ Абхазым ичыгу къызехъэм А. Лышхъу Адыгэим и Парламент и Тхъаматэу зэрэштигъэх зэхахъэм къыщыхагъэшгъигъ.

— Адыгэ Республика инароднэ артисткэу Нэхэе Тэмэрэ зэлшашэрэ ордээр «Синан» зыфиорэр Абхазым тищыэу къызыхедзэм, абхазхэм адигабзэкэ ордээр къызэралорэр сшлогошэшгъонигъ, — хигъэунэфыкъигъ А. Лышхъу.

Зэхахъэр зыщыхагъэрэ залым джэнхыкъо машло исурэт дахэу къызэрэшылтагъорэм тигъэгушуагъ. Гуфаклохэм яджэны-

ко машло гъашэм зэрэшымыкъосэцтэр сурэтимкэ къыбгурьонэу щыт.

Еплыкъэхэр

Гуфаклохэу Лышэ Мэдин, Къуиже Къэпльян, Бэгъушэ Адам, Хэкужэ Адам, Хыапэкэ Асплан, Ацумыж Асплан, Лышхъурэе Заур, Хыабэху Зэчэрий, Гъуагъо Руслан, Чесэбый Шыхъам, нэмыхъэм зэфхэхысэжхэр ашыгъэх. Зэхахъэм къыщаугаагъэм бэмэ уарегъегупшиэ.

Абхазыр дунэе зыгээпсэфылэ дахэхэм ягучэу алтытэ. Лъэпкъхэр зэфэзышэхэрэ унхэхукультурэм, искуствэм япхыгъэхэр щыгээпсэгъэнхэм, республикэхэр нахыншо зэрэшэнхэм, ныбжыкъехэр зэлтыкъонхэм, лъэпкъ шэнхэзэхэр щылэнгъэм щызэрханхэм, фэшхъафхэм яеплъикъэхэр къараоллаагъэх.

Гуфаклохэм яшуаагъэкэ Абхазым зээ хыльзэм теклонигъэр къызэрэшыдигъээр Аслан Бжания хэушхъафыкъигъэу зэхахъэм щыхигъеунэфыкъигъ. Абхазыр мамырэу псэуным, лэжжэнэм зэрэфхэзьырэр щылэнгъэм ильэоянхэм ашытэлэгъ. Зэкъошныгъэгъэм иғуогу-

мамир щылакъэм щэлтиэ.

Зэкъош Республика Адыгэим, Къэрэшэ-Щэрдэсэм, Къэбэртэ-Бэлькъарым я Унэ Абхазым щыгээпсэгъэнэу гуфаклохэр къыкэлэгъуагъ. А. Бжания ашкэ адигрэштагъ. Абхазым я III-рэ шуашэ зилэ иорденэу «Ахьдз-Апша» зыфиорэр Лышхъу Адам зэхахъэм къыщыхагъэшшошагъ. Зэлукъэгъур гум шукъе къинжынэу къуагъэ.

ЕМТЫЛЛЬ Нурбай.



Хэдзынхэр аухыгъэх

Тэхъутэмькье районымкэ зы мандат зиэхэдзыгээ коу N 21-м Адыгейм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутат ихэдзын тедзэхэр ыкы муниципальнэ образованиехэм, къоджэ псэуплэхэм янароднэ депутатхэм ясоветхэм ахэтыштхэм яхэдзынхэр Адыгейм щаухыгъэх.

Ахэр мэфищэ klyagъэх — йоныгъом и 9 — 11-м. А уахтэм къыклоц хэдзыпэ чыпэхэм хэбзэукуйоныгъэхэр льыпльяклохэм ащаагъэунэфыгъэп.

АР-м хэдзынхэмкээ и Гупчэ комиссие Іоныгъом и 11-м пчыхъэм сыхъатыр 6-м ехүллэу къызэритыгъэмкээ, хэдзаклохэр нахьыбэу къызэклолагъэхэр Тэхүтэмькье районым зы

мандат зиңээ ихэдээыгээр N 21-р ары, процент 50-м ихуу. Аш кыкылээлжүүлэх Кошхъэблэ ыкчи Төвцөжүүлэхээр. Анахь маклайу кызызкөлгөгжүүлэхээр Крас-

нооктябрьскэ къоджэ псэүлэр ары, процент 20-м нахь макл.

хъэй Къумпыл Мурат илэнатэ зэрэхуяэрэм фэгъэхьыгъэ тохтхабзэр шыкыагь.

Мы мэфэ дэдэм пчыхээм сыхыатыр 8-м шьольтырым ихэдзэкло комиссиихэр зэфашийжыгъяа, мэкъэ льытэныр аублагь.

Тэхүүтэмькье районнымкээ зы мандат зиэх хэдзүүлээ коеу N 21-м идепутат ихэдзын тедзэхэр ыкы муниципальнэ об-

разованиехэм, къоджэ псэүплэхэм янароднэ депутатхэм ясоветхэм ахэтыщхэм яхэдзынхэр Адыгейим щаухыгъэх.

Ахэр мэфишэ күгэйхээ — йоныгьом и 9 — 11-м. А уахътэм кыкылц хэдзыг! э чынпэхэм хэбзэуукынгъэхэр льыпльякхэм ашагчэнэфгъэл.

АР-м хэдзынхэмкІэ и Гупчэ

Іоныгъом и 11-м, зык¹ мэ-
къэтын мафэм, АР-м и Къэра-
лыгъо филармоние ик²эрык³эу
хадзыжыгъэ Адыгейим и Лы-
шхъэу Къумп⁴ыл Мурат инау-
гурение шык⁵ылгъ.

гурение ўзыгуаъ.

Мы мэфэ дэдэм пчыхъэм сыхъатыр 8-м шьольтырым ихэ-дзэкло комиссииехэр зэфаши-жыгъяах ыкли мэкъе льйтэнэыр разахыл.

ІШЬЫНЭ Сусан.

Хэушъхьафык Йыгъэ дзэ операцием щыкъэбархэр

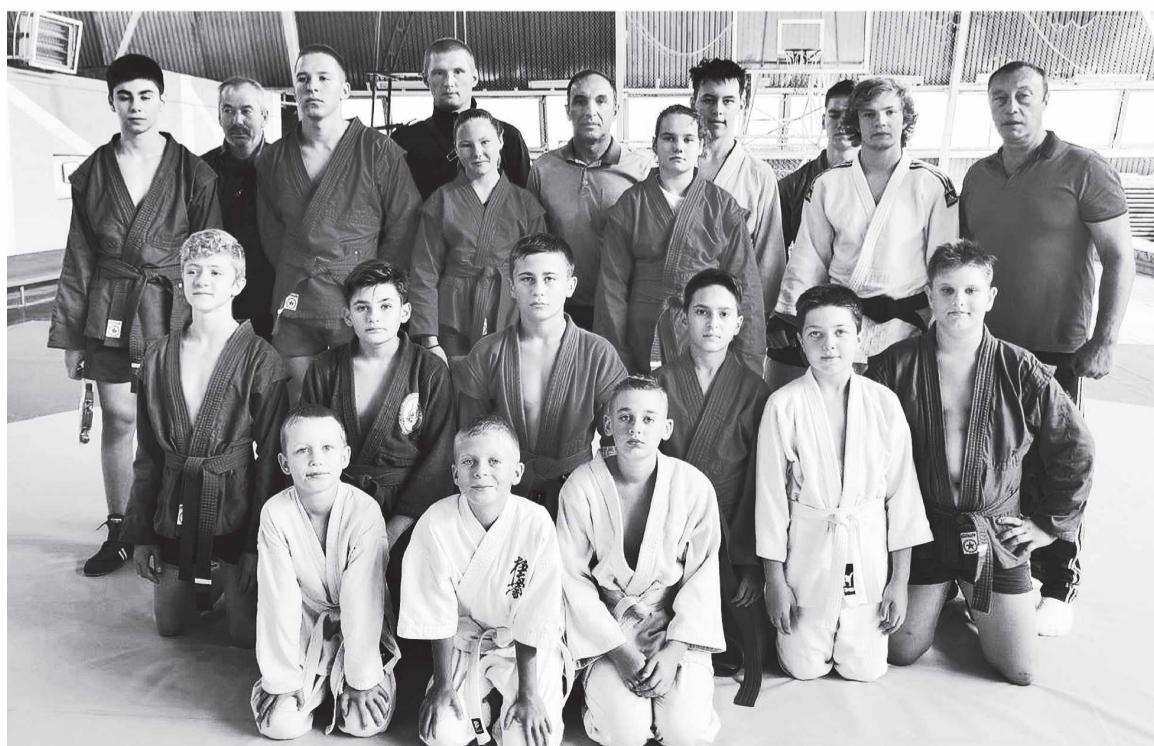
Тхыльхэр афаща гъэх

Адыгеим игвардейцэ ныбжык! Эхэм партиеу «Единэ Россиен» и Шъольыр күтамэ ыкчи АР-м и Лъэркъ тхыльеджап! Э ягъусэхэу Геническэ библиотекэм пае тхыльхэр къаугъоигъэх. Ахэм ахэльных художественнэ ыкчи к! Элэцык! литературэр, краеведениемк! Э ыкчи адыгэхэм яшэн-хабзэхэр къизы! отык! йырэ тхыльхэр.

АР-м и Лысьвиль, партии «Единой России» и Адыгэ шьольыр къутамэ и Секретарэу Къумпыл Мурат иунашьокэ Херсонскэ хэкум и Геническэ район лъэныкъо зэфшэхъяфхэмкэ шушын Эпсырэгъу Адыгейим Иккельгъахъэ. Джащ фэдэу, мафэ къэс пёми ухэмьу��ъонэу, Мыекуапэ щыпсэухэрэм гъомылапхъэхэр, тхыльхэр, джэгуальхэр, щыгынхэр партии «Единой России»



Шүхъафтынхэр афашигъэх



Адыгэ Республикаем физическэ культурэмкэ ыкӏи спортымкэ и Комитет Геническэ районым ибаскетболист ыкӏи самбист ныбжы-кэхэм шүхъяфтынхэр афишыгэх.

Къаләү Геническә дәт гурыт еджап!әү N 3-м баскетболым-кілә секции къышызәуахыгъезу кіләцікly 30 фәдизмә зыща-гъас. Спорт Ымә-псымәу аш чілтхәр бәш!агъэ зызәбламы-хұйғаңәр. Баскетбол зәреш!әхә-ре Іегуаоу 10, аш нәмык!әу мы спорт лъепкъымкілә ағьәфедәрә Ымә-псымәхәр шүхъафтын ахәм афашығъ, кіләцікlyкүхәр аш-лъашәу шыгуш!укыгъяң.

Джащ фэдэү самбист ныбжы-
кэхэм, ахэм япчагьэ 50 фэдиз
мэхь, ашыгыщ спорт шува-
шахар эфашагьэх. Анах юлхын аф-

тын ин хъугъэр зызыща гэсэнт хэушхъяа фыкыгъэ алырэгъур ары. Испэлэсэн гынгэшко зинэ тренерхэм яштуга гэжкэл дэзюдом ыклии самбэм ибэнаклэхэр кэлэцьи-
швэрэгээ түнчилжээ.

күхәм кызыләкагъаҳъэ.
Джащ фәдәу спортсменхәм
гантельхәр ыкли спортзалым
чәлъышт һәм-псымәхәр афа-
щагъәх, а мәфә дәдәм хылытъә
істынымкә зәнәкъокъурагъе-
клюкъыгъ. Адыгейим илїкъохәм
текионыгъә кыздәзыйхыгъә кәлә-
цикъуухәм спорт Ыалъмәкъхәр

ПОБАСЕВА

Тичыгу ибаиныгъ

Псауныгъэмкэ мэхъанэшхо яI

Зыфатохэрэр ильэсэм исид фэдэрэ уахти тызыщымыкээрэ, тианэхэм сидигъуи атедгээуцон тльэкырэ пхэшхэ-
мышхэхэр, цумпэ ыкчи мэркю зэфэшхяафхэр ары.

Ахэр зимыкээс цыф урихылгэнэл-
тын. Тешлэ ахэр зэрэшхүхэм имы-
закью, псауныгъэмкэ шогъешхо кын-
зерахьыэр, пкышольном ахэр ыгъо-
тынхе зэрэфаер. Ары ны-тыхэм яса-
быйхэм ахэр нахыбэу арагъашхынам
зыкыгыльхэр, псаухэу, узынчхэхэу
кэтэджынхэм щыгугыхээз.

Пхэшхэ-мышхэхэмкэ, марклохэм-
кэ узэлээжыныр эзкэмэ анахь іешхэ,
анахь «іешху». Ау аш пае ушыгъозэн
фас ахэм ашыц пэпч зыщигъеф-
дэштыр, іээгүй амалэу аш илэр, узэу
ашкэ узэлээзэн плэкыщтыр, нахыбэу
пшыхын фаер, бащэрэ бгээфедэ мыху-
щтыр. А зэпстэур зэллэтигъэр пкыш-
ольном изыт ары, нэбгыре пэпч аш
зэфэшхяафхыши.

Ары, пхэшхэ-мышхэхэм, мар-
клохэм, цумпэхэм псауныгъэмкэ зишуа-
гъэ къаклоу бэ ахэлтийр. Ау ахэри, псэу
квакыфытэри бэрэ бгээфедэу ебгээ-
жьенамын ыпэкэ зэбгэшэн фас зиягъэ
къыокын ылъекыщтыр. Сыда пломэ
щылэх уз зэфэшхяафхэр пхэшхэ-
мышхэ, маркю льэпкэ гэнэфагъехэр
къызэмийкхэрэр, ар ельтигъ ахэм
нахыбэу ахэл веществохэм.

Бэрэ зэхэтэхы, теджэ хууми та-
рхэхылэ «органическэ кислотэхэр»,
«дубильнэ вещество», «лигментхэр»
зыфалохэрэм. Ахэм сыда ямехъанэр,
сыд фэдэ пхэшхэ-мышхэхэр ара
нахыбэу зыхэлхэр?

Органическэ кислотэхэр пчагъэу
зэтэфыгъэх: лимоннэхэр, «вин-
ные» зыфалохэрэр, «молочнэкэ»
заджэхэрэр, нэмыкхэри. Медицина
шлэнгийгэм зэригъеунэфигъэмкэ, а
кислотэхэу пхэшхэ-мышхэхэм,
цумпэхэм, марклохэм ахэлхэм мэхъанэ-
шхо ял пкышольномкэ, кислотнэ-щелоч-
ной веществуу организмэм хэлтийр
зэфэдизынам ахэр «фэгъэзагъэх». Аш
имызакью, микроб зэфэшхяафхеу
зиягъэ къаклохэрэри агъэкодынхэ аль-
екы. Ахэр ахэлыхы цитрус пхэшхэ-
мышхээ льэпкэхэм ыкчи марклохэм.

«Дубильные вещества» (танин-
хэри арапо) зыфалохэрэр зыхэл
пхэшхэ-мышхэхэрэр пшыхэх хуумэ,
жэккоцыр зэфашэу къыпщэху, мэджы-
рым сидигъуи фэдэх. Танинхэр плэти-
стырым пэуцужых, ахэр кэтэйл уз
зилэхэм агъэфедэнкэ дэгъу. Нахыбэу
ахэр ахэлыхы рябинэм, черникэм, гра-
нат шуампээм.

Пигментхэр пхэшхэ-мышхэх-
эм, матклохэм, цумпэхэм шо-
зэфэшхяафхэр къызитыхэрэр ары. Ахэм
анахь къахальцыху, медицинэм «окис-
лительнэ-восстановительный процесс»
зыфилорэм хэлажэхэрэр ахэлыхы
хъакуужым (шиповникым), облепихэм,
къыпцэм, чэрэзэм, малинэм, черникэм,
нэмыкхэми.

Тишьольыр нахыбэу къыщыхырэ
пхэшхэ-мышхэхэм, цумпэхэм,
марклохэм ашыцхэм шуагъэу ахэлхэм
кэтэйл ягугу къэтшын.



Мыёрысэхэр (анахыбэу тикъэрар-
мыгъо къыщыхырэ) баих шоу-
щигъумкэ, кислотахэмкэ, ахэм бэу
ахэль пектинир, железэр, витаминэу
С-р. Витаминэу С-мрэ железэмрэ
анахыбэу зыхэлхэр мыёрыса хэфэ
льэпкэхэр ары (ранет, семеренкэр,
антоновкэр).

Къукхэм шоуущигъоу ахэльтим-
мыёрысэхэм апблагъэх, ау шуагъэу къахырээр нахь макл витаминэу
С-мрэ калием ишыгъоу ахэльхэмрэ
зэрэхэлхэр фэш.

Айвам анахь игъо хуугъэми, мы-
джырым фэд, жэккоцыр зэфещ,



егъэутабжэу къыпщэху. Ау къызыхэ-
кырэ дубильнэ веществуу хэлтийр
зэрэхэлхэр ары. Аш имызакью, мы пхэ-
шхэ-мышхэхэр бай витаминэу С-мкэ
ыкчи каротинымкэ.

Гранатхэр. Мыхэм шоуущигъубэ
ахэль, льэшэу баих фолиевэ ыкчи



лимоннэ кислотахэмкэ, дубильнэ веществохэмкэ. Гранатыпсам пкышольлыр

«кьеэгъэущы», куаччэ кыреты, зэпахы-
рэ узхэм апэуцужын амал аш хельхэ.
Шум, жэжжыхэхэм, нэгүум, кэтийм
ялээзгээнэмкэ амалышлоу народнэ
медицинэм ижыкчи кынчжээжьагъэу
щагъэфедэ.

Смородинэ шуцэм витаминэу С-р
анахыбэу хельэу алтытэ. Ау бай



органическэ кислотахэмкэ, пектиновэ
веществохэмкэ, шоуущигъумкэ. Нэгүү-
кэтийл узхэм ыкчи плэти-стир, пэтхуу-
лутхуу узхэм ялээзгээнэмкэ шогъешхо
зэрэхэлхэр ашэшь, осэшхо аш фашы.

Смородинэ плэтихыр химическу
зэрэзэхэлхэмкэ маклэ зэрэтекти-
рэр шуцэм. Ау витаминэу С-р мыш
маклэхэй хэль.

Цумпэр, малинэр. Мыхэм бэу
цахэль шоуущигъур, клетчаткэр,
витаминэу С-р. Клэлэцыху хэм мыхэр



къямыклоу бэрэ къыхэки, арышь, яшув-
тыхэ хуумэ уфэсакын фас. Малинэр
агъэфедэ теххагъу узыр (лихорадкэр)
къызэуткыгъэхэм ялээзгээнэмкэ, план-
тэр льэшэу къынчжээхыш. Джащ фэдэу
ар жыкыцэштэлэ узхэу зэпахын аль-
екыхэрэм ялээзгээнэмкэ амалышлоу Ѣшт.



Облепихэр бай дэд аскорбиновэ
кислотамкэ ыкчи каротинымкэ.



Нэмыкчи мэркю льэпкэхэм ар атеклы
дагъэу хэлтийр зэрэбэмкэ. Аш іэзэн
амалэу илэр нахыбэрэмкэ зэрагъэ-
федэрэр нэгүү-кэтийл зэхэйтм плэти-
стир уз илэ хуугъэмэ ары.

**Черникэр, голубикэр, клюквэр,
брусникэр** нэмыкчи мэркю льэпкэх-
эм зэрэтектихээр эм ашыц органическэ
кислотахэр бэу зэрэхэлхэр.

Хэдийн шоуущигъур, клетчаткэр,
витаминэу С-р мыш маклэхэй хэль.
Органическэ кислотахэмкэ, пектиновэ
веществохэмкэ, шоуущигъумкэ. Нэгүү-
кэтийл узхэм ыкчи плэти-стир, пэтхуу-
лутхуу узхэм ялээзгээнэмкэ шогъешхо
зэрэхэлхэр ашэшь, осэшхо аш фашы.

**Къыпцэр, чэрэзыр, абрикосыр,
персикир.** Мыхэм шоуущигъубэ
ахэль, минеральнэ веществохэмкэ,
органическэ кислотахэмкэ, пектинымкэ



байх. Калиеу, бета-каротинэу ахэльтим-
кэ къахэцых абрикосырэ персикир.

Пхэшхэ-мышхэ, цумпэ, мэркю льэпкэ
пэпч шуагъэ хэль, псауныгъэмкэ
федэу Ѣшт. Тичыгу ахэмкэ бай,
ильэс псаум ташыкэрэг, шыкур. Арышь,
шуипсауныгъэ шууфэсакь, жууфэфедэх
ахэр. Къымафэм пэтхуу-лутхуур, гриппыр
къышупымыханымкэ, нэмыкчи зэпахы-
ре узхэм пкышольлыр ашыухумэгъэнэм-
кэ яшуагъэ къэкшт.

ЖАКИМЫКЬО Аминэт.

Ильэс 30 хъугъэу мэлажьэ

Котляров зэшхъэгъусэхэу Мариэрэ Викторрэ тхыль кыдэгъэкынам зыпыльхэр ильэс 30 хъугъэ. 1992-рэ ильэсүм апэрэ тхыльыр кытырадзэгъагь, ыужырэ ильэсийблым Котляровхэм ятхыль тедзэлэ-щэпэ гупчэу «Эль-Фа» зыфиорэм тхыль 300 Іэпэ-цыпэ кыышхаутыгъагь, ахэм ашыщэу 30 фэдизир сериөу «Кавказым иллтературнэ-тарихъ Олимп» зыфиорэм хэхъагь.



Нэүжим, 2006-рэ ильэсүм, тхыль тедзаплэм ыцлэ зэблихъутыгь, аш «Издательство М. и В. Котляровых» зэрэджехъягъехэр. Мы лъэхъаным а тхыль тедзэлэ закъор ары Урысыем итыр Кавказым фэгъэхъыгъе тхыгъэхэм анэмсийл кыдимыгъеклэй.

Тарихым, этнографилем, бзэм афэгъэхъыгъе ювшэгэе минитум ехүү ахэм ятхыль тедзаплэ кыышхаутыгь. Нахь зэлъашлагъэхэм ашыщ сериөу «Кавказыр», аш революцием ыпэклэ кыщегъэжъагъэу кытырамыдзэжъыгъе тхыгъэхэр хэтых. Ахэм ахэлтигъагь «Географически объектхэмэр чыплацэхэмэр», «Тарихыр, лъэпкъхэр, хабэхэр», «Я 13 — 14-рэ лъэшлэгъухэм атхыгъе ев-

ропейскэ дневникхэр», «Дундэ тарихым имузей», нэмыххэри.

Джыри зы тхыль серие гъешлэгъон кыдагъэкыгъ, аш зэрэджахъягъэр «Кавказ лъэпкъхэр: тарихыр, географиер, этнографиер». Абхазым фэгъэхъыгъе томитлы хъурэ тхыльэу «Абхазия — страна души» зыфиорэм абхаз лъэпкъым я 15-рэ лъэшлэгъум кыщегъэжъагъэу Октябрьскэ революцием нэс кыкыгүэ гьогур кыщытхъягъ. Тхыльэу кыдагъэкыхъэрээр зэкэл текстэу къадахъэхэрээм афэшхъяфэу суретыжхэмкэ гъэклэрэхъягъ. Ахэр музейхэм, архивхэм, тхыльеджаплэхэм къашаугъойгъэх.

Мы уахътэм Котляров зэшхъэгъусэхэм Ингушетием, Къэрэшэ-Шэрджэсүм,

Къэбэртэе-Бэлькъярим афэгъэхъыгъе томитлы хъурэ тхыль агъэхъазыры. Джыри зы проект — «Къэбэртэе-Бэлькъярим Кавказым иналмэс-налкыут» ылоу — лъягъэклюатэ.

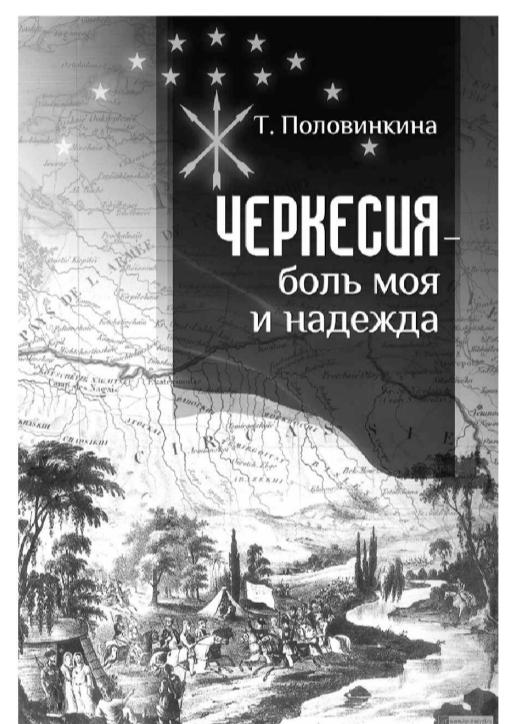
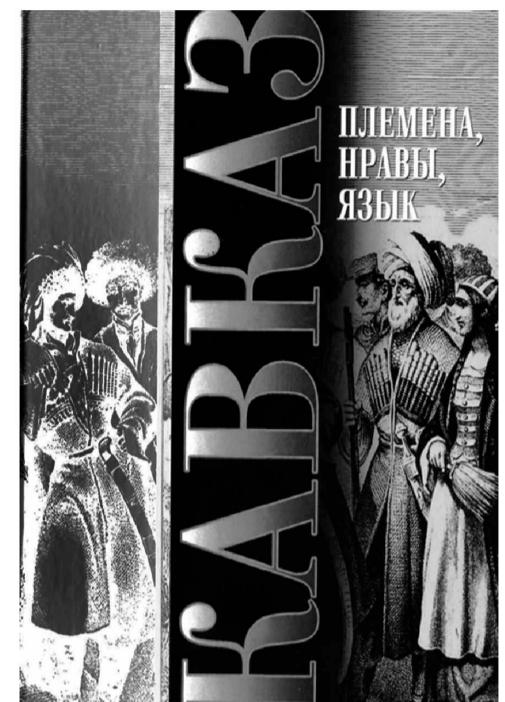
Ахэм тарихым, этнографилем, краеведением афэгъэхъыгъе Темир Кавказым шатхыгъе ювшэгэе 60-мэ язэхэгъэуцон ялахь хэль. Усаклоу Шэуджэнцыкъу Алый, Къэбэртэе-Бэлькъяр къэралыгъо университетим идеканыгъэ Лъэустэн Владимир, гъукэ Іэпэласэу Мечиев Кязим, нэмыххэми ягъешлэгъогу игъэклютигъэу нэуасэ уафашы.

2010-рэ ильэсүм кыщегъэжъагъэу Котляровхэр Урысыем щызэхашэрэ зэнэкъокъухэу тхыль тедзаплэхэм яофишлэхэр кызызрагъэблагъэхэрээм ахэлжъях. Урысыем итхыль тедзаплэхэм я Ассоциации зэрилтигэрэмкэ, ахэм кыдагъэкырэ тхыльхэр зэрэгъэкэрэхъягъэхэм даклоу къадэхъэрэ къэбархэри, лотэхъхэри, тарихым шыщ пычыгъохэри мэхъянэклэ ушьагъэх.

Ассоциации Мариэрэ Викторрэ Урысые Федерацием ипремие фэбэнэштхэм ахигъэхъагь. Икыгъе ильэсүм зэнэкъокъуоу «Ильэсүм итхыль анах дэгүү» зыфиорэм дипломиту кыщахъыгъ, ахэр Москва щыкюгъэ фестивалэу «Красная Площадь» зыцагъэм къашарагъыгъэх. Ижевскэ, Махачкала, нэмыхк чыплэхэм ашызэхашэрэ зэнэкъокъухэм теклонгыгъэхэр къацаудахыгъэх.

Котляров зэшхъэгъусэхэм яофишлэхэм ыкчи яофишлакэ щыгъуазэхэм ахэм осэ ин афэзымышырэ къаҳэкынштэп. Адыгэ лъэпкъими, адэрэ пстэумэ апе итэу, ахэм «тхьашууегъэпсэу» арионену кытефэ.

ШЬАУКЬО Аслынгуаш.



Письмэхэр дзэктолхэм афагъэхъых

Хэушхъафыкыгъэ дзэ операцием хэлажъэхэрээм зэрадырагъаштэрэр къэзыушыхъатырэ письмэхэм яугъоин Адыгейим щыльагъэклюатэ.

«Гвардие ныбжыкыкэм» иштаб ыкчи партиеу «Единэ Россирем» и Шъолъыр приемнэ ахэр кырхылэлэх. Йофтхабзэу «Зашитникам Отечества» зыфиорэм кыдыхэлтыгъагь «Гвардие ныбжыкыкэм» иактивистхэм письмэхэр атхых.

«Лыхъужынгъэ зэтихъээз, итгүлсэ шыуемыблэжъэу ѹыф кызэрыкъохэр къэшьюхъумэх. Сэркэлэхэр лыхъужынгъэх, тихэгъэгъу къауххумэх. Нэбгырэ пэнч псаоу иунаагъо кыфэжынэу

тифай», — ело «Гвардие ныбжыкыкэм» и Шъолъыр штаб хэтэу Анатолий Коршуновым.

Республикэм щынсурэ пэнч хэушхъафыкыгъэ дзэ операцием хэлэжъэхэрэ тиклалэхэм письмэ афитхын, зэрадырагъаштэрэр кыралотыкын амал я. Атхыгъэхэр ыкчи сурэтхэр Мыекуанэклэ партиеу «Единэ Россирем» и Шъолъыр общественнэ приемнэ, джасц фэдэу



республикэм имуниципалитетхэм ячынгэ общенэ приемнэхэм, «Гвардие ныбжыкыкэм» и Шъолъыр штаб архылэнх алъэкшын. Джащ фэдэу электроннэ форматкэ оп@adygei.er.ru» зыфиорэм агъэхын амал я, — ело партиеу «Единэ Россирем» и Генеральнэ Совет хэтэу, Адыгейимкэ «Гвардие ныбжыкыкэм» ишащэу, депутатэу Бэрзэдж Асает.

Шъугу къэдгээжыжын, гъэтхэпэм и 9-м кыщегъэжъагъэу «Единэ Россирем» йофтхабзэу «Зашитникам Отечества» зыфиорэр регъэлокъы. Фее пстэури аш хэлэжъэн алъэкшын.

Сэмэркъэум икъогъуп

Махъшэм тесми хъэр ецакъэ



«Нэм ытгъэгъурэр шхъэм ыуас»
адыгэмэ заюм, бэ кырагъэубытгъэр – узэтей! Убэгъэ-уэ-
ІэкІэубытагъэу, иуунгъокІоцІ
Іоф нах уимыІэныр арымырэу,
ххъэкІэ-хэкІыкІэми ущыгъузазу,
ІокІэ-иІыкІэми хшиІыкІ фыу-
Іэу, зэхинхи пльэгъу зэхб-
дзыжъэ зыпкырынциу,
ІокІэ-иІыкІэ, гъэнсыкІэ дахэ
пфехуихэр ары. «Унасын кы-
хымэ а зекІэ дэгъу нахь, дэен»
зыфа! орэми хэль щыI. Ау...
«Ахэмыхъэр къамылъфыгъэрэ»
зэралорэри итыникъэ дэд, дэн-
къиплым нахь умылъгъую
щыІэныгъэр икъоу пфишиІыкІы-
щтэн, ау хети «ынестІэгу ит-
хагъэм» зэралоу, рэкІо. Сэ сыгу
къекІыжъыгъэ хъугъэ-шІэгъэ
цІыкІури ащ тефэ дэдэу щит.

Щайдэт зы адыгэ къоджэ бзыльфыгъэкіэ кыфэт щылагъэп: йофи алыгъэмэ зимышшэжъэу «кыыгъэгүчүйэу», лепкэлъапкіэу, учи тьыси имылэу, зышхъамысыжыгъ. Ау сидигъу нэшто-гушоу, ны лушэу, хупхъэу, тэмашхъи, лақуи, къуаджи алтытэу, колхоз йоф мыухыжьми, ежь иунагъу афырикью (шхъэгүсэр имылэжъыгъэм), къэбзэ-лъабзэу зекІэупкагъэу, икъеллипли, етлан ахэр шъэожыее закІэхэу, зэрэшхъэзакъом емыльтыгъэу, ты зиэхэм аримыгъэхуапсэху, анахь мыйдэгъхеми, мыйдэихэу дахэу ыпштагъэх, зи кытенэнштагъэ.

Сидми, шъузабэм имафэхэр ауми зэфэде хъазырхэу кызэклэлькіохээз уахтэр клоштагъэ. Мон бзыльфыгъэм ишылэнги зыпкы итыгъ: унэ – колхоз – унэ; къэлэпун, гыкІэн, лъэкІэн, пщэрхъян; хэтэ пкэн, хэтэ лухыжын; колхоз губгуу е хамэр; етлан бжыхъекэ-се кымэфэ зэхэтхэм гъунэгъу куаджэу ытышхэр зыдэсым кломэ, псынкэ дэдэу (иунагъо, икъалэхэм ыгу къафэгъоу) къэсъжъээ игъашэ къыхыгъ. Ау а Тхъэр боу зэгъэфакло – Щайдэт ицыфышшуулы, икъалэхэр зэрэхупхъэхэри, бзэджэгъэ – шыкІэяякъэй ягуту зэрарамыгъэшшэ-рэми къоджэдэсэхэми, къоджэ еджаплэм икъэлэе-гъаджэхэми гу лъатагь. Джауштэу мо шъузабэм иунэгъожье пстэуми игъорыгъозэ лъитэнэгъэ кыифырлайхъэ. Щайдэт ыкъохуу рэзагъэх.

Клалэр бэнцкэ агъасэрэп, гущы нахь, ным ар ышапэу щэгъэшко хэлтигъ, куо-хъаур икъесагъэп. Щайдэт шэнчычагъэп, гукІэгъушо ибын цыкІуукэ хэлтигъ. Клалэхэри цыкІу зэптынха – зыкъаэтыгъ. Янэ едэлхэу, деэхэу, яеджэни агъэцакІу кырыкІуагъэх. Даорэр цыфы мэхьу хабзэти, нахынжъэу къоджэ гуртой еджаплэр къэсъуухыгъэр еджэлэшхом чэхъагъ, ильес 21-м кынчагъ, унэгъокэ дахэу къалэм дэсигъ. НахыкІэхэри ыи ши апымылтэу кызэлтыхъущтагъэх. Сидми, ным ытотэхыгъагъ.

Мафэ горэм къо нахыжьым ыдэжж тхъамафэ горэм щигъэлэнэу кыщэгъэ

янэ зыкъыригъэлъяханэу къэлэ гупчэм ышагъ. Егашлэм такыкъ гъэпсэфыгъо зимишшэжъэ. Щайдэт ынэ жы клигъэумэ шоигъуагъ икъалэ. Шоу фишшэштир ымьшшэу, къом зи кытенэр щылагъэп: о йашу-лүшүхэр кыифещэфых, о мороженэр (икъесагъ) зэтэфыгъэу регъэшхы, о тучанышо зэтэтэу «Универмагым» чиши, ынэ зытефагъэр – цы кофтэ лъапли, цокъе шьаби, шыхватхэ дахи къифищэфыгъ. Нымди дунаир идунаир, къори ащ нахь насыпышшо. Адэ шоотэхынышь, жыкъэшшэгъу гупсэф бгъотынм нахышуу мэхъужьжа?

Егашлэм Щайдэт зызифигъэлэгъэ клалэхэр лы хъугъэх, цыфы хъугъэх. Нымди афишагъэр агъэхуаулыгъэп – къагурууагъ, зэхашыкыгъ.

Янэ ныбжы кино, е музей, е концерт зэрэмыхъуаулагъэр, зэримылъэгъуагъэр ештэти, зыкъыригъэлъяхъэ, ыгу, ышшо ахигъахь шоигъуу урам гупчилур зыщызэоплэрэ куапэм щит музей чи-щэнэу икъалэ ыгу къэкигъ.

Мам, джыри зы хъалэмэт гор непэрмкэ, – ылозе, зэршшогъэшшэгъо-ныштэйм емыхъирэхъышшэжъэу мо къэлэ хъалэл гупчланэм фэсакызыэ ныр ытэригъэуу, Адигэ хэку музей цыкүм чэээрэштагъэх.

Къэзышшэжхэхэрэри щылэнхэ фэе – музей цыкүгъе, ащ къыхэкіэу къэбгээлэгъо-фэдэу яэ щылэнхэ, зэхеушшагъэу къагъеуцштагъ. Апэрэ унэм Адигеим иччоуп – ипсэушшхэ лъепкэхэр ыки къэкихэрэри игъэкотыгъэу кыщаагъэлъагъоштагъ.

Тхъэм нахь ымьшшэу, гушшопсэу, «Бисмилахъ!» ыуу Щайдэт пчэшшхуаум зэребакью о къэплэгъуагъэмэ анахь шъэджашшэу быгъужыр кыбкіэ кызэклэктуатэрэм фэдэ шыпкъэу зэрэштэйм гу лъитагь. Бзыльфыгъэ тхъамыкіэу ишагу нахь чыжъэу зыми мыйкүагъэм музей ащ фэдэмэ (шынагъомэ) ешшэ шошша, а быгъужыр Адигэ хэку музей зэрэгушхорэ шъондыр гъэпштагъэу кавказ домбаир арымэ сидым фишшэигъа, ыпсэ ызуыгъ.

Нэрэ-іэрэм, ыгу имыежъэу щтэпагъэу, «Тхъэ кысауи, ай, ай!» кыуу, кызэхэфагъ. Инасылти, къом ылапл кыфагъ нахь, ышшхъачэ киуутынгъи. Музей йофиши, нэмийки кызэхэлъадэх, бзыльфыгъэм медицинэ іэпшэгъурагъэгъотыгъ.

Щайдэт кызынэнхъэжьым, ыкъорэ инысэрэ кышшхъащытхэу, пэ фыжыбээ шыгъэм хэлтыгъ. Музей домбайм джарэу лъэшэу кыгъэштагъ. Сидми, фэсакхъэмэ, кыдеклокхээз, мэфэ залукэ ытэхэ кытеуцожыгъ. ыкъохэм яхъяри, ясабийхэри кылъэгъуу, шыкур! Ау ащ ыуж сид хъугъэки, зыщыщ ымьшшэрэл клон е зыптыхъан йоф игуу кыфамышыжынэу кяльээгъ; «музей» гүшшэ къодыери, зэхихынэу фээжэгъэгъэ, домбаир щынагъор хэгъэкыри. Арыштын, «махъшэм тесми насыпнычъэм хъэр ецакъэ» зыкъалуагъэри.



Гъэны ыкъи щхэны

«Сыкъэмыхъуожъэу зыгорэм укъокъон»

Зэраломэ, зэралотэжъэу бэшагъэу зы куаджэ горэм цыф мышшыжь гъэшшэгъон дэдэ дэсигъ. Гупшысэн алыгъэмэ зишшэжынштагъэп: шхэнни, пльэхни, ешшони, юни, шлэнни, чэфыгъуи шлолофыгъэп.

Мафэ горэм арэу пльэгъурэр зэреспасагъэу, ытэ уашьом егъэхъыгъэу зипплихъээ зильхъээ зильхъээ, ежь-ежьырэу зыдэгүшшэжъэмэ зэушшыизэ, зэфэхъысажхэр ышшызэ клоштагъэ.

— Сыда цыф цыкүур мырэу нэйкі-луукіэу, зэмийзэгъыжь-зэцщыкыгъыгъэу зыкъыщтыр ыки зыкъыгъуагъэр шуула? — зэупчыжъыгъэ. — Акъылынчъэмэ, шуугууламэ, бзэгхъэмэ, пцы-усымэ, шхъахынамэ, тыгуу-къомэ... — джыри ащ бэ кыпчын ыгу хэлтыгъэштыр, ау

ошиб-дэмышшэу къэцэнльтыкы, псынэм иуклорэягъ.

«Тэ укъики, лажь!» пкэнчъэу алыгъэп.

Штагъэм хэтэу мо фэлаплэр зимишшэжъэу, лъэкіэу илэмкэ куоштыгъ.

— О мардж! Цыфхэр! Сэлэгүш, шуукызыдэба! Псэр ыашуба, зыфэшшэштагъэп.

Гүэ-щэуу макъэм мыш дэжъым блэккыщтыгъэхэм аицш горэ кыгъэхуу, макъэр кызидылукырэр ымьшшэу зэтэхъагъ, етлан эпсынэм екъуали ипльагъ, насыпнычъэу гүэрэр кылъэгъуи еупчыгъ:

— Сыда, синьбджэгъу, кынхуулагъэу мыш укъэзшыгъэ?

Адрэм ыгу пльэгъэу, дысэу кыреюжы:

— Пльэгъурэба зэрэмьтхэгъо йофири, симифагъэмэ,

сер-серэу мыш сизэrimыхъэ-щтагъэр? Іэпшэгъуу кысфехъу, сыользэу, симымэхъялпэу, симытхъалээ... — къэтхуаусыхагъ.

Псынэум ытуу өкуу:

— Угу тэункіэж! Сэ моу къэлэхэе сицошт, ашкэ укъис-щыкъышт. Ау сыкъэмыхъуожъэу зыгорэм укъокъон, зэхэоха? Етлан эпсынэм екъуали ипльагъ, насыпнычъэу гүэрэр кылъэгъуи тидэ клонэу кынхуулагъэ:

— ...Е-о-ой!.. Ащ нахь гъэшшэгъон цыф кынхуулагъэу шьоша шьо?

«Сыкъэмыхъуожъэу зыгорэм укъокъон!» Псынэж куум ифэгъэ тхъамыкээр тидэ клонэу кынхуулагъэ?

Мыр пасэм къяхуулэгъе къэбар. Ау арыштын «зышхъэ мүүзүрэм уишхъээз эмьшшэ» языгъэуагъэр. Ежь фэд цыфым игумэк зэхэзшшэу, ащ фэ-

гүэн-фэулэун зылэкъыщт цыфуу щылэр зэрэмакъэр хэти ешшэ, ау щылэр зырэз дэдэхэр, хэти ашшо фытырахъижъэу, зышхъамы-

сажхъэу. Узыукіэу кылъэгъэрэм елтыгъэ.

Нэкүубгъор зыгъэхъазырыгъэр МАМЫРЫКЬО Нуриет.



